

12.10.2020

Hallintovaliokunta
EDUSKUNTA

HE 137/2020 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tartuntatautilain ja liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta: asian esittely

Liikenne- ja viestintäministeriö on hyvässä yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, oikeusministeriön, sisäministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, Liikenne- ja viestintäviraston, Rajavartiolaitoksen ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa valmistellut käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen.

1. Yleistä

Esitys sisältää lakiehdotukset tartuntatautilain ja liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta. Lakiehdotukset liittyvät osaltaan hallituksen 11.9.2020 tekemään periaatepäätökseen hybridistrategian toteuttamisesta rajaliikenteessä ja matkustamisessa.

Muutosten tavoitteena on suojella väestöä ja pyrkiä estämään yleisvaarallisen koronavirustaudin leviäminen Suomessa. Tavoitteena on myös luoda viranomaisille toimintamahdollisuuksia, jos terveysturvallisuus sitä edellyttäisi. Toisaalta hallituksen tavoitteena on pyrkiä lisäämään liikenteen terveysturvallisuutta ja matkustajien luottamusta rajat ylittävään matkustukseen.

Lakiehdotuksissa säädettäisiin matkustajan velvollisuudesta rajat ylittävässä liikenteessä hankkia joko todistus negatiivisesta testituloksesta tai lääkärin antama todistus sairastetusta koronavirustaudista ennen Suomeen tuloa. Lisäksi säädettäisiin tietyistä erityisryhmistä, joihin ei sovellettaisi velvollisuutta hankkia todistus. Kuljetusyrittäjille säädettäisiin ilmoitusvelvollisuus kertoa Suomen maahantulon edellytyksistä matkustajille ennen matkan alkua, jos yhtiöt kuljettavat matkustajia korkean ilmaantuvuuden maista tai alueilta. Yllä mainitut toimenpiteet edellyttävät, että Terveiden ja hyvinvoinnin laitos tekee päätöksen niistä maista ja alueista, joista tulevilta matkustajilta edellytetään negatiivista testitodistusta tai lääkärin antamaa todistusta sairastetusta taudista. Kuljetusyrittäjien osalta edellytetään lisäksi, että Liikenne- ja viestintävirasto tekee kohdennetun päätöksen juuri niihin yrityksiin, jotka toimivat korkean ilmaantuvuuden maissa ja alueilla ja liikennöivät Suomeen.

Lait olisivat määräaikaaisia ja voimassa vuoden 2021 loppuun saakka.

Hallituksen esityksen antamisen jälkeen covid-19-tautitilanne on muuttunut ja tilannetta joudutaan arvioimaan uudelleen. Hallituksen tarkoituksena olisi antaa esitystä täydentävä hallituksen esitys marraskuussa 2020. Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle toimitettiin 8.10.2020 alustava muutos, joka liittyi tartuntatautilakiehdotukseen (liitteenä; kuuluu STM:n toimivaltaan).

2. Yksityiskohtia lakiehdotuksista (HE 137/2020 vp)

2.1. Tartuntatautilaki

Tartuntatautilakiin lisättäisiin uudet säännökset, 16 a – 16 c §, ja muutettaisiin 91 §:n 1 momenttia.

Lakiehdotuksen 16 a §:ssä säädettäisiin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimivallasta tehdä päätös siitä, että Suomeen saapuvalla matkustajalla on maahan saapuessaan oltava mukanaan enintään 72 tuntia ennen saapumista hänelle annettu todistus koronavirustaudin negatiivisesta testituloksesta tai laillistetun lääkärin antama todistus sairastetusta, mutta parantuneesta koronavirustaudista.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen päätöksestä olisi käytävä ilmi ne korkeamman ilmaantuvuuden maat tai niiden alueet, joista saapuviin henkilöihin velvollisuutta sovelletaan.

Todistusten tulisi olla suomen, ruotsin, englannin, ranskan, saksan tai venäjän kielellä. Muulla kielellä annettuun todistukseen olisi liitettävä käännös jollekin edellä mainituista kielistä.

Maahan saapuvat voitaisiin määrätä tartuntatautilain mukaisesti karanteeniin. Karanteenin lopettamisesta voitaisiin tehdä päätös, jos aikaisintaan 72 tuntia maahantulosta tehtävän toisen testin tulos on negatiivinen.

Lakimuutoksella mahdollistettaisiin lisäksi se, että jos henkilön tarkoitus olisi oleskella Suomessa enintään 72 tuntia ja hänellä olisi mukanaan todistus negatiivisesta testituloksesta, karanteenia ei määrättäisi eikä toista testiä edellytettäisi.

Jos henkilöllä ei olisi todistusta mukanaan, hänet voitaisiin määrätä testiin ja karanteeniin.

Suomen kansalaisilta ja pysyvästi Suomessa asuvilta ulkomaalaisilta ei Suomeen palatessa edellytettäisi negatiivista testituloksesta. Korkeamman ilmaantuvuuden maista saavuttaessa heidät ohjattaisiin testeihin ja karanteeniin Suomessa.

Lakiehdotuksen 16 b §:ssä säädettäisiin poikkeuksista velvollisuuteen esittää todistus. Velvollisuutta ei olisi lakiehdotuksessa mainituilla ryhmillä kuten esimerkiksi rajayhteisöjen alueella työskentelevillä tai säännöllistä kanssakäyntiä harjoittavilla henkilöillä; diplomaateilla ja heidän perheenjäsenillään; kuljettajilla ja liikennevälineiden miehistöllä miehistönvaihdossa; henkilöillä, jotka huolehtivat yhteiskunnan infrastruktuuriin kohdistuvan vaaran torjunnasta; sekä lentoliikenteen kauttakulkumatkustajilla.

Edellä mainitusta poikkeusperusteesta olisi osoitettava selvitys rajatarkastuksen yhteydessä tai kunnan tartuntatautien vastustamistyöstä vastaavalle viranomaiselle. Voimassa olevan tartuntatautilain säännösten perusteella kyseiset henkilöt voitaisiin kuitenkin tarvittaessa määrätä covid-19 tartuntatautitestiin, karanteeniin tai eristää.

Lakiehdotuksen 16 c §:ssä säädettäisiin valvonnasta. Todistus tai selvitys olisi lakiehdotuksen mukaan esitettävä maahantulon yhteydessä terveystarkastukselle tai rajatarkastusviranomaiselle. Kunnan tartuntatautien vastustamistyöstä vastaava viranomainen valvoisi, että henkilöllä on mukanaan edellä mainittu asiakirja. Tämän työn toteuttamiseksi tartuntatautiviranomaisella olisi oikeus tarkastaa henkilön esittämän todistuksen sisältö sekä käsitellä hänen henkilötietojaan. Näistä tiedoista voitaisiin tehdä merkintä tietojärjestelmään, mutta tiedot olisi hävitettävä heti, kun ne eivät ole enää tarpeellisia viranomaisvalvontaan, kuitenkin viimeistään 60 päivän kuluttua henkilön saapumisesta Suomeen.

Kunnan viranomaisella olisi oikeus saada pykälässä mainittujen tehtävien suorittamiseksi virka-apua poliisilta, Rajavartiolaitokselta ja Tullilta edellyttäen, että tämä virka-avun toteuttaminen ei vaaranna näille viranomaiselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien hoitamista.

Lakiehdotuksen 91 §:n 1 momentissa säädettäisiin siitä, että Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen 16 a §:n nojalla tekemä päätös on täytäntöön pantavissa heti muutoksenhausta huolimatta.

2.2. Liikenteen palveluista annettu laki

Liikenteen palveluista annettuun lakiin lisättäisiin uudet säännökset, 153 a § ja 261 a §.

Lakiehdotuksen 153 a §:ssä säädettäisiin Liikenne- ja viestintäviraston velvollisuudesta tehdä päätös, jolla kuljetuspalvelun tarjoaja velvoitettaisiin avustamaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen päätöksessä ja tartuntatautilain 16 a ja 16 b §:ssä tarkoitettujen, todistuksia ja selvityksiä koskevien tietojen ilmoittamisesta matkustajille ennen näiden matkaa Suomeen.

Liikenne- ja viestintävirasto voisi velvoittaa sellaiset kuljetuspalvelun tarjoajat, jotka liikennöivät Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen päätöksessä yksilöidystä maista ja alueilta, kohtuudella huolehtimaan, että matkustajilla on tiedossaan, minkälaisia todistuksia ja selvityksiä Suomeen saapuvassa rajat ylittävissä liikenteessä tarvitaan. Tämä velvoite koskisi kaikkia liikennemuotoja ja myös niitä ulkomailla toimivia kuljetusyhtiöitä, jotka kuljettavat matkustajia Suomeen.

Liikenne- ja viestintävirasto valvoisi, että kuljetuspalvelun tarjoajat huolehtivat ilmoitusvelvollisuudestaan asianmukaisesti.

Lakiehdotuksen 261 a §:ssä säädettäisiin siitä, että Liikenne- ja viestintäviraston 153 a §:n nojalla tekemää päätöstä olisi noudatettava muutoksenhausta huolimatta, ellei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa lopuksi, että hallituksen esityksen laatimisen ja valmistelun jälkeen on tullut esille uusia tietoja covid-19-taudin tilanteesta ja leviämisestä. Hallitus on laatimassa uutta periaatepäätöstä viikolla 42/2020. Hallituksen tarkoituksena on antaa esitystä täydentävä hallituksen esitys marraskuussa 2020.

Silja Ruokola
Lainsäädäntöjohtaja

LIITE

HE 137/2020 vp: muutosehdotuksia tartuntatautilakiehdotukseen 8.10.2020

Laki

tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan väliaikaisesti tartuntatautilain (1227/2016) 91 §:n 1 momentti sellaisena kuin se on laissa 400/2020, ja
lisätään lakiin väliaikaisesti uusi 16 a - 16 c §, seuraavasti:

16 a §

Velvollisuus esittää todistus koronavirustautia koskevasta testituloksesta tai lääkärin todistus taudin sairastamisesta

Jos covid-19-taudin leviämisen estämiseksi on välttämätöntä, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos tekee päätöksen siitä, että Suomeen saapuvalla henkilöllä on maahan saapuessaan oltava mukanaan aikaisintaan 72 tuntia aikaisemmin hänelle annettu todistus covid-19-tartunnan negatiivisesta testituloksesta tai laillistetun lääkärin antama todistus sairastetusta mutta parantuneesta, laboratoriovarmistetusta covid-19-taudista. Henkilön on esitettävä todistus rajatarkastuksessa rajatarkastusviranomaiselle ja säilytettävä se Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen päätöksen mukaisesti ja pyydettyessä esitettävä se kunnan tartuntatautien vastustamistyöstä vastaavalle viranomaiselle.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen päätöksestä on käytävä ilmi maat tai ne muut alueet, joista saapuvilla on oltava mukanaan 1 momentissa tarkoitettu todistus. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen on huolehdittava siitä, että päätös saatetaan viipymättä toimenpiteitä varten Liikenne- ja viestintävirastolle, tiedoksi kunnille, Rajavartiolaitokselle ja Tullille sekä yleisesti tiedoksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut henkilöt voidaan määrätä karanteeniin 60 §:n nojalla. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos määrää 1 momentissa tarkoitetussa päätöksessään karanteenin keston sekä ne ehdot, joiden täyttyessä karanteenin kesto voidaan lyhentää tai karanteeni lopettaa. Lisäksi laitos voi myös päättää 1 momentissa tarkoitetun testin ajoituksesta sekä Suomeen saapuvan henkilön lisätestiin määräämisen perusteista ja ajoituksesta. Jos henkilölle tehdään karanteenin aikana covid-19-tartunnan osoittava testi ja testitulos on negatiivinen, hänen karanteeninsa lopettamisesta tehdään päätös 62 §:n mukaisesti.

Jos henkilöllä ei ole 1 momentissa tarkoitettua todistusta, covid-19-tartunnan osoittavaan testiin määräämisessä sovelletaan 14-16 §:n säännöksiä ja karanteeniin määräämisessä 60 §:n säännöksiä. Jos tässä momentissa tarkoitetulle henkilölle tehdään uusi covid-19-tartunnan osoittava testi ja testitulos on edelleen negatiivinen, hänen karanteeninsa lopettamisesta tehdään päätös 62 §:ssä säädetyn mukaisesti.

Jos henkilön tarkoituksena on oleskella Suomessa enintään 72 tuntia ja hänellä on mukanaan 1 momentissa tarkoitettu todistus, karanteenia ei määrätä eikä toista covid-19-tartunnan osoittavaa testiä edellytetä.

Jos henkilön tarkoituksena on oleskella Suomessa enintään valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetyn ajan ja hänellä on mukanaan 1 momentissa tarkoitettu todistus covid-19-tartunnan negatiivisesta testituloksesta, karanteenia ei määrätä, jos henkilölle tehdään Suomeen saapumisen yhteydessä uusi covid-19-tartunnan osoittava testi ja testitulos on edelleen negatiivinen.

Ulkomaalaisen maahantulon edellytyksistä säädetään lisäksi henkilöiden liikkumista rajojen yli koskevasta unionin säännöstöstä (Schengenin rajasäännöstä) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/399 ja ulkomaalaislaissa (301/2004).

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin 4 momentissa tarkoitettusta Suomessa oleskelun kestosta, covid-19-tartunnan osoittavan testin negatiivisesta tuloksesta annetun todistuksen sisällöstä sekä sairastetusta covid-19- taudista annetun todistuksen sisällöstä sekä todistusten kielestä.

16 b §

Poikkeus velvollisuudesta esittää todistus

Edellä 16 a §:n 1 momentissa tarkoitettua todistusta ei kuitenkaan maahantulon yhteydessä edellytetä:

1) henkilöiltä, jotka käyvät töissä tai harjoittavat muuta säännöllistä päivittäistä kanssakäyntiä seuraavien rajayhteisöjen alueella ja sen vuoksi:

- a) ylittävät Suomen ja Ruotsin välisen maarajan;
- b) ylittävät Suomen ja Norjan välisen maarajan;
- c) käyttävät Suomen ja Ruotsin välistä meri- tai lentoliikennettä;
- d) käyttävät Suomen ja Viron välistä meri- tai lentoliikennettä;

2) ulkovaltojen edustustojen ja kansainvälisten valtioidenvälisten järjestöjen palveluksessa olevilta eikä heidän perheenjäseniltään eikä muualle kuin Suomeen akkreditoitujen diplomaatti- ja virkapassin haltijoilta heidän kulkiessaan Suomen kautta virkapaikalleen tai kotimaahansa;

3) kuljetus- ja logistiikka-alalla toimivilta matkustaja- ja tavaraliikenteen kuljettajilta, alusten, ilma-alusten tai junien miehistöiltä heidän työtehtävissään eikä vaihtomiehistöiltä heidän siirtyessä työtehtäviin tai työtehtävistä;

4) henkilöiltä, joiden maahantulon peruste on äkillisen terveyttä tai turvallisuutta uhkaavan yhteiskunnan infrastruktuuriin kohdistuvan vaaran torjunta;

5) lentoliikenteessä Suomen kautta matkustavilta, jos he eivät poistu lentoasemalta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuihin henkilöihin ei sovelleta myöskään 16 a §:n 4 momentin säännöksiä testaamisesta ja karanteenista.

Suomeen saapuvan on osoitettava selvitys 1 momentissa tarkoitettua poikkeusperusteesta kunnan tartuntatautien vastustamistyöstä vastaavalle viranomaiselle tai rajatarkastuksessa rajatarkastusviranomaiselle. Tällainen selvitys voi olla työnantajan kirjallinen todistus työmatkasta tai toimeksiannosta, viranomaisen antama asiakirja tai jäljennös siitä, diplomaatti- tai virkapassi taikka muu asiakirja, joka osoittaa, että hän on 1 momentissa tarkoitettu henkilö.

Tässä pykälässä säädetyn estämättä 1 momentissa tarkoitettu henkilö voidaan määrätä 14-16 §:n nojalla covid-19-tartunnan osoittavaan testiin ja tehdä päätös hänen karanteenistaan 60 §:n nojalla sekä tai hänen eristämisestään 63 §:n nojalla.

16 c §

Valvonta

Edellä 16 a §:n 1 momentissa tarkoitettu todistus ja 16 b §:n 3 momentissa tarkoitettu selvitys on esitettävä maahantulon yhteydessä rajatarkastuksessa rajatarkastusviranomaiselle. Kunnan tartuntatautien vastustamistyöstä vastaava viranomainen valvoo, että henkilöllä on mukanaan edellä mainitut asiakirjat.

Kunnan tartuntatautien vastustamistyöstä vastaavalla viranomaisella on tarkastuksen toteuttamiseksi oikeus tarkastaa henkilön esittämän todistuksen sisältö, käsitellä henkilön antamia henkilötietoja sekä tehdä tietojärjestelmäänsä merkintä 16 a §:n 1 momentissa tarkoitettua todistuksen mukanaolosta tai 16 b §:n 1 momentissa tarkoitetuista poikkeamisperusteista, jos käsittely on välttämätöntä tarkastuksen suorittamiseksi tai sen osoittamiseksi, että tarkastus on suoritettu. Todistuksia koskevat rekisterimerkinnät on hävitettävä välittömästi, kun ne eivät ole viranomaisvalvonnan toteuttamiseksi tarpeen viimeistään kuitenkin 60 päivää henkilön saapumisesta Suomeen.

Henkilö, joka suorittaa 2 momentin mukaisen tarkastuksen, ei saa ilmaista sivulliselle, mitä hän tarkastuksen yhteydessä on saanut tietää toisen terveydentilasta, sairaudesta tai häneen kohdistuvista toimenpiteistä taikka muista vastaavista seikoista.

Kunnan tartuntatautien vastustamistyöstä vastaavalla viranomaisella on oikeus saada sille säädetyn 1 ja 2 momentissa tarkoitettua tehtävän hoitamiseksi virka-apua poliisilta, Puolustusvoimilta,

Rajavartiolaitolaitokselta ja Tullilta. Virka-avun ja tuen antamisen edellytyksenä on, että se ei vaaranna näille viranomaisille säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista.

91 §

Päätösten täytäntöönpano

Edellä 16, 16 a, 57, 58, 58 b, 59-67 ja 69–71 §:ssä tarkoitetut päätökset voidaan panna täytäntöön heti muutoksenhausta huolimatta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2021.

Perustelut muutosehdotuksiin:

16 a §. Velvollisuus esittää todistus koronavirustautia koskevasta testituloksesta tai lääkärin todistus taudin sairastamisesta

- Pykälän 1 momentista esitetään poistettavaksi viittaus 72 tuntiin. Asiasta olisi tarkoitus säätää 3 momentissa.
- Pykälän 3 momentin sanamuotoa karanteenista täsmennettäisiin. Lisäksi momenttiin esitetään lisättäväksi THL:lle toimivalta tehdä päätös 1 momentissa tarkoitetun testin ajoituksesta sekä Suomeen saapuvan henkilön lisätestiin määrittämisen perusteista ja ajoituksesta. Poistetaan momentin viimeinen lause tarpeettomana.
- Esitetään poistettavaksi pykälän nykyiset 4-5 momentit.
- Pykälään esitetään lisättäväksi uusi 4 momentti, jossa mahdollistettaisiin Suomessa oleskelu enintään valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettäväksi enimmäisajaksi ilman karanteenia, jos henkilöllä on mukanaan 1 momentissa tarkoitettu todistus covid-19-tartunnan negatiivisesta testituloksesta ja jos henkilölle tehdään Suomeen saapumisen yhteydessä uusi covid-19-tartunnan osoittava testi ja testitulos on edelleen negatiivinen. Tällä säännöksellä pyritään tartuntatautilanteesta huolimatta turvaamaan matkailun mahdollisuudet ja Suomen houkuttelevuus matkailumaana. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen uuden ajankohtaisen arvion mukaan enää alle 5 prosenttia uutena todettavista koronavirustapauksista on liittynyt ulkomaan matkustamiseen.
- Pykälän 6 momentin sanamuotoa muutettaisiin kokonaan ja esitetäisiin, että annettaisiin valtioneuvoston asetuksenantovaltuus. Asetuksella säädettäisiin tarkemmin 4 momentissa tarkoitettua Suomessa oleskelun enimmäisajasta sekä negatiivisen testituloksesta annetun todistuksen sisällöstä, lääkärintodistuksen sisällöstä sekä todistuksia koskevista kielistä.

16 b §. Poikkeus velvollisuudesta esittää todistus

- Pykälän 4 momenttiin esitetään lisättäväksi viittaus tartuntatautilain 14 §:ään. Kyse on selkeyttävästä kirjauksesta.

16 c §. Valvonta

- Virka-avun osalta pykälän 4 momenttiin esitetään lisättäväksi Puolustusvoimat. Puolustusvoimilla on materiaalista ja teknistä kyvykkyyttä covid-19-testaukseen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ja Puolustusvoimat ovat yhdessä harjoitelleet testaustoimintaa. Puolustusvoimat pystyy lisäksi suorittamaan monia tehtäviä, joilla voidaan tukea terveysviranomaisten toimintaa rajanylityspisteillä.